
14

Gesprekken met kunstenaars Jan De Vliegheer

De Brugse schilder Jan De Vliegheer legt gewone dingen en gebeurtenissen uit zijn eigen omgeving vast op foto, zet die om in een compositie en van daaruit in een schilderkunstig beeld. "Ik zie schilderkunst als topsport, waarbij je honderd procent controle uitoefent over wat je doet en waarbij je heel scherp staat. Je moet ook eens uit de bocht kunnen gaan, maar wel berekend."

Als je gevraagd wordt naar wat je doet in het leven, hoe stel jij jezelf dan voor?

JDV: Allereerst zeg ik dat ik kunstschilder ben en dat ik figuratieve schilderijen maak. Vervolgens vraag ik of ze weten wat figuratieve schilderijen zijn. Als ze dat niet weten, breng ik aan dat dat grote schilderijen zijn van ongeveer twee op drie meter, zoals de muur waar ze op kijken en tracht ik hen uit te leggen dat ik daar bvb. een interieur of een stilleven op aanbreng. Tot slot vertel ik dan dat er een complexe theorie achter schuilt, maar dat ik die nu niet zal uitleggen. (lacht)

Je reist veel om foto's te nemen voor je thema's.

JDV: Ja, en dat zijn echt werkreizen. Dat is geconcentreerd afzien, zeker in Italië, waar je ook nog eens die loden zon op je knikker voelt en je toch bij de les moet blijven. Ik sta al snel een kwartier lang stil bij dezelfde façade om de juiste hoek te kiezen. Je moet

ook weten dat ik niet op reis vertrek als ik er artistiek niets kan uithalen. Schotland lijkt mij bijvoorbeeld een plaats waarnaar ik niet onmiddellijk op reis zal gaan omdat ik me die landschappen nog niet direct zie schilderen. Italië daarentegen spreekt mij dan wel weer aan. Als ik ernaar vertrek, heb ik op voorhand ook echt een idee van de plaatsen die ik wil zien en vastleggen. Ik nam daar deze zomer in het totaal ongeveer 6000 foto's. Negentig procent daarvan zijn uiteindelijk wel toevalligheden opgebouwd rond die uitgekozen plaatsen. Uit die duizenden foto's distilleer ik dan ongeveer dertig magnifieke beelden. Dat scheidt natuurlijk het probleem van de keuze tussen reekswerk en een individueel werk. Persoonlijk werk ik liefst met het laatste. Die reeksen staan eigenlijk allemaal open en rond ik nooit helemaal af. Ik stap erin en eruit naargelang ik er zin of inspiratie voor heb. Vaak hangt het er ook van af of ik genoeg fotomateriaal voorhanden heb om eraan door te werken.

Je zei me eens dat je een schilderij per dag maakt.

JDV: Ik maak er niet letterlijk één per dag, want anders zou ik 365 schilderijen verzameld hebben in een jaar. Maar ik werk wel altijd een schilderij af binnen een dag. Dat heeft onder andere te maken met technische beperkingen. De olieverf die ik zelf nogal fluïde

prepareer, droogt redelijk snel en daardoor moet je in één ruk doorschilderen om de lagen fris en nat in nat te kunnen schilderen. De Italianen noemen dat *alla prima*. Want de dag erna is dat anders al helemaal niet meer zo *prima* (lacht). Willem De Kooning kleefde bvb. kranten of plastic op z'n doek om er de dag nadien toch nog vloeiend aan te kunnen werken.

Maar het heeft ook te maken met de sfeer van het moment?

JDV: Uiteraard, ik streef ernaar om de inspiratie en de energie van het moment in één ruk op het doek te krijgen. Ik wil daarom ook geen beslommingen rond mijn werk. Ik heb een tijd geleden eindelijk eens een agenda gekocht en je zult zien dat wanneer we daar even in bladeren, er veel lege dagen tussen staan. Dat zijn de dagen dat ik mij met mijn atelierwerk bezighoud. Als er bijvoorbeeld toch iets tussenkomt, zoals mijn zontje 's middags naar

school brengen, dan zal ik pas beginnen schilderen nadat dat van de baan is.

Je zei me ook eens dat je de dag nadien een werk durft te vernietigen?

JDV: Het gebeurt zeer zelden dat ik er op één dag niet uitkom of ik al dan niet tevreden ben van een werk. Dat komt meestal omdat ik mezelf dan een experiment opleg, omdat ik vastzit in een bepaalde schilderijstijl. Na verloop van tijd weet je waar je goed in bent en waar je eigen stijl ligt, maar er zijn dagen dat het zo niet werkt. Dan wil ik toch weer vrijer gaan schilderen en begin ik aan iets compleet anders. Op die manier overschrijd ik dan vaak een grens, waardoor ik niet meer helemaal tevreden ben over het resultaat.

Is het niet goed om als schilder af en toe een heel andere weg in te slaan?

JDV: Soms. Er moet een noodzaak toe zijn. Meestal zet je als kunstenaar kleine stappen. Je evolueert. Een totaal andere weg inslaan, plots een ander geloof aanhangen zeg maar, doe je niet als je jezelf bent. Je gaat nooit echt fluitend naar je atelier. Want je kan het niet ontkennen: het blijft een gevecht, je weet nooit op voorhand waar je zult belanden.

En als je een week geen zin hebt om te schilderen, ga je dan toch driftig op je doek af?

JDV: Nee, als ik geen zin heb, laat ik dat even los. Dat gebeurt enkel wanneer ik oververmoeid ben, omdat ik bijvoorbeeld 's nachts te lang opzoekwerk gedaan heb in mijn fotoarchief. Het is dus deugdzaam om jezelf enige discipline op te leggen.

16

Hou je de kunstmarkt in het oog?

JDV: Nee, daar houd ik mij zo ver mogelijk vandaan. Ik weet dat mijn werk naar waarde geschat wordt, maar daar houdt het mee op. Ik verwacht ook niet dat mijn werk gesmaakt wordt bij het grote publiek. Dat is ook helemaal niet realistisch. Voor veel mensen is mijn werk al te abstract. Zelfs veel van mijn leerlingen houden mijn werk al voor bekeken.

Doet roem jou iets als persoon?

JDV: Ik blijf toch liever achter de schermen. Het idee om kunstenaar om de kunstenaar te zijn, ligt mij niet echt. Ik word er veel over aangesproken dat ik een vrij normaal leven leid, maar ik vind dat dan ook maar de gewoonste zaak van de wereld. Ik hou van de mediaschuwheid van sommige kunstenaars. Neem nu Cy Twombly. Hij is aanwezig in alle grote collecties, maar hij schuwt alle publiciteit. Ik wil evenmin mijn persoon uitspelen.

Zijn er naast Twombly, nog kunstenaars die je inspireren?

JDV: Natuurlijk, veel. Sowiezo Willem De Kooning, maar ook Imi Knoebel, Gunther Forg of vroeg klassieke schilders als Lorenzo Monaco en Simone Martini om er maar een paar te noemen. Recentelijk is daar ook de jonge Katherine Bernhardt bijgekomen. Zij legt een ongelooflijke punch in haar werk. Het is net dat heilig vuur dat me inspireert.

Wil jij met het picturale de inhoud overstijgen?

JDV: Wat is de inhoud? Voor de formalisten is de inhoud de vorm. Voor hen komt alle kunstbeleving voort uit de vorm alleen. Voor mij is inhoud zeker geen verhaal of een literair element alleen. Het

expressieve karakter of de emotionele impact van een werk, is belangrijk, en dat kan zich aftekenen in het spel van de kleuren of zuiver in de esthetische beleving. Het gaat mij om de visuele schoonheid. En de essentie daarbij is vitaliteit. Door de eeuwen heen zie je bij de grote meesters die kiem. Zij kunnen door hun toetswerk of kleurgebruik het leven evoceren. Het tableau komt als het ware tot leven, net zoals bij muzikanten die een toets kunnen aanraken waardoor je haren komen recht te staan. Bij de vroeg Italiaanse schilders zie je bijvoorbeeld de nadruk van het bladgoud als zonlicht dat de warmte creëert.

Zie je schilderkunst als een troost?

JDV: Ik zie kunst eerder, zoals Gerhard Richter, als de hoogste vorm van hoop. Of het mij troost biedt, daar heb ik nog nooit bij stilgestaan. Iedereen kent het gevoel wel van het zich verlicht voelen wanneer je een schitterende expositie verlaat. Bij Wolfgang

Laib in Parijs kreeg ik een aantal jaren geleden bijvoorbeeld zo'n piekervaring. Deze kunstenaar verzamelt het stuifmeel van bloemen en strooit het met een zeef uit over de grond in een grote witte kamer waardoor het een tapijt wordt dat als het ware over de grond zweeft. Het werk was zo buitengewoon mooi dat het mij een intens gevoel van geluk gaf.

En schilders die tristesse uitbeelden, voel je je daar tot aangetrokken?

JDV: Ik ga die schilderkunst eerder uit de weg. Niet om een of andere reden, maar ik voel me daar gewoonweg niet goed bij. Ik beleef alles heel sterk, dus ga ik alles wat pijnlijk is uit de weg. Het lijkt mij masochistisch om je daar ook in onder te dompelen.

Ik zoek niet naar een "Sturm und Drang"-gevoel om alles van me af te schilderen. Ik schilder onder impuls van de euforie die het leven me geeft. Schilderen is uiteindelijk ook een rationeel denkproces. Echt diep gaan en je gevoelens beleven zonder stelselmatigheid, zoals bij expressionisme, vervalt al snel in iets animaals. Hoe vaak gebeurt het niet dat iemand in een roes denkt een ongelooflijk werk te hebben gemaakt en achteraf inziet dat het helemaal niets voorstelt? Ik zie schilderkunst meer als topsport waarbij je honderd procent controle uitoefent over wat je doet en waarbij je heel scherp staat. Je moet ook eens uit de bocht kunnen gaan, maar wel berekend.

Vind je het van belang dat je schilderijen als hedendaags aanzien worden?

JDV: Jazeker, al blijft het moeilijk om revoluties te ontketenen binnen de schilderkunst. Het is moeilijk om het persoonlijke pad te

blijven bewandelen en tegelijkertijd een evenwicht te vinden met originaliteit, want je werk moet wel herkenbaar zijn.

Kan je mij verduidelijken waar die hedendaagsheid ligt in je klassieke thema's?

JDV: Op de manier waarop ik het beeld compositorisch uiteenrafel in combinatie met een vrije en brede schildertechniek. Heel de erfenis van de abstracte schilderkunst spreekt uit mijn doeken. Schilderkunst is een belevingswereld waarbij je voor jezelf intuïtief een kwaliteitscriterium volgt en dan hoop je zoveel mogelijk ontdekkingen te doen. Verder voel ik me een klassiek geschoold schilder die uit het oogpunt van formele en expressieve criteria

bekritiseert. Na verloop van tijd ontwikkel je een bepaalde kunstesthetische kennis waardoor je persoonlijker een kunstenaar taxeert, los van de hype die errond ontwikkeld wordt.

Wat zijn je grootste sterktes en zwaktes als schilder?

JDV: Mijn trefzekerheid en vakkennis stellen me gerust. Ik weet ook wanneer een schilderij goed is, omdat ik de systemen ken en ze ook kan ontwijken, manipuleren of ontkrachten. Ook daardoor kan ik makkelijk 'uit de band springen', kijken hoe ver ik kan gaan. Een bepaalde luiheid is wel mijn grootste zwakte. Op dit moment zit ik drie à vier dagen per week in mijn atelier. Ik verdien wat ik nodig heb om mijn materialen te kopen en ik ben blij dat ik elke dag kan opstaan om te schilderen. Die vrijheid is onbetaalbaar.

Je lijkt me niet echt belang te hechten aan titels. Vind je dat titels een meerwaarde geven aan je werk?

JDV: In mijn werk vind ik dat niet onmiddellijk nodig. Ik prefereer het abstracte boven het verhaal, zodat het beeld versterkt op de voorgrond komt. Ook bijschriften of uitleg vind ik daarbij hoogst overbodig. De mooiste titels blijven voor mij "untitled" met daaraan een nummer verbonden. Maar vaak geef ik mijn werken een eenvoudige beschrijvingstitel bij die nummering mee om het de galerijen makkelijker te maken en alles te ordenen. Mijn expo's hebben de laatste jaren wel titels, maar ik houd het dan vaak bij "recent paintings". Het hoort allemaal een beetje sec te blijven.

Vind je dat je schilderijen beter uitkomen in groep of apart?

JDV: Dat is niet onmiddellijk van belang voor mij. Een werk moet op de eerste plaats op zich kunnen staan en sterk genoeg zijn. De plaats in de ruimte vind ik wel belangrijk, dus ik vraag altijd een plattegrond van de ruimte waar ik exposeer. Je moet echt wel even doordenken waar je wat hangt. Wat ik daarbij nog altijd als een probleem ondervind, is hoe ik de essentie kan vinden van wat ik toon. Doe ik dat door een reeks op te hangen of door alles door elkaar te hangen?

Wat vind je zelf je hoogtepunt?

JDV: Zeer dikwijls mijn laatste schilderij. Dat vind ik meestal het beste dat ik gemaakt heb. Daarbij heb ik veelal het gevoel dat ik op mijn hoogtepunt zit en dan probeer ik nog een stap verder te gaan. Elke keer opnieuw zoek ik de uitdaging van die grens.

Stap voor stap... zoals iedereen de weg van het leven zelf zou moeten bewandelen. Bedankt voor het interview, Jan!

[Hilde Van Canneyt]

Jan De Vliegheer stelt tentoon:

Art Brussels, april 2010

In Galerie Zwart Huis (Zeedijk 635) te Knokke, juli en augustus 2010

Monografie Jan De Vliegheer 2004 - 2009,

verschijnen bij Uitgeverij Snoeck, Gent / Zwart Huis, Knokke

(zie bespreking KUNSTLETT[er]s nov. 2009)

Meer info: www.jandevliegheer.be | www.galeriezwarthuis.be